

ภาวะการณ์ทางด้านอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ในส่วนนี้ จะได้พิจารณาสถานะทางด้าน เศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก ต่อจากนั้นจะได้พิจารณาความมีส่วนร่วมของอุตสาหกรรมในเศรษฐกิจของจังหวัดระยอง รวมทั้งการจ้างงานและประสิทธิภาพแรงงานด้วย

ก. จังหวัดระยองในเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออก จากตารางที่ 6.2 ผลผลิตด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดระยองในปี 2525 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.6 ของผลผลิตด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก ซึ่งนับว่ายังมีความสำคัญน้อย เมื่อเทียบกับผลผลิตด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 87.2 ของภาคตะวันออก อย่างไรก็ตาม เมื่อจัดลำดับความสำคัญเทียบกับทุกจังหวัด ในภาคตะวันออกแล้ว จังหวัดระยองมีความสำคัญอยู่ในอันดับที่สองรองจากจังหวัดชลบุรี เพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า จังหวัดระยองเมื่อพิจารณา เฉพาะด้านการผลิตอุตสาหกรรม มีความสำคัญมากพอสมควร เมื่อเทียบกับทุกจังหวัดในภาคตะวันออก

ข. สาขาอุตสาหกรรมในเศรษฐกิจจังหวัดระยอง ภาวะการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยองเมื่อเทียบกับการผลิตในสาขาอื่นแล้ว นับว่ายังอยู่ในระดับต่ำ จากตารางที่ 6.4 ซึ่งแสดงผลผลิตของจังหวัดระยองคำนวณเป็นร้อยละตามสาขาการผลิต พบว่า ในปี 2525 สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนในผลผลิตจังหวัดระยองเพียงร้อยละ 4.8 เท่านั้น และอยู่ในลำดับที่ 6 เมื่อเทียบกับสาขาการผลิตอื่น ความสำคัญยังน้อย เมื่อเทียบกับการผลิตสาขาเกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนการผลิตถึงร้อยละ 48.3 นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าในช่วง เวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2519 ซึ่งเป็นช่วงปลายแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) จนถึงปี 2525 ซึ่งเป็นปีสิ้นแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และปีต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) การผลิตในสาขาอุตสาหกรรมเมื่อเทียบกับการผลิตในสาขาอื่น ๆ ก็มีสัดส่วนในระดับคงตัว เฉลี่ยปีละประมาณร้อยละ 4.5 ในขณะที่การผลิตในสาขา

ตาราง 6.1 แสดงผลผลิตด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก (ราคาคงที่ ปี 2515)

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัดภาคตะวันออก	ผลผลิตด้านอุตสาหกรรม (Manufacturing)						
	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525
ชลบุรี	2,319.5	2,613.8	2,613.6	2,835.8	3,225.5	3,575.0	3,731.2
ระยอง	103.4	123.3	122.9	128.1	99.7	121.1	154.4
ฉะเชิงเทรา	76.3	81.4	92.8	97.3	86.5	111.8	87.2
จันทบุรี	46.9	69.0	51.5	58.6	43.6	46.5	63.4
ปราจีนบุรี	83.5	98.9	118.4	144.5	176.8	155.8	151.4
นครนายก	35.6	38.1	29.0	29.1	32.3	34.2	37.4
ตราด	29.2	32.1	39.2	43.6	42.4	44.9	54.3
รวม	2,694.4	3,056.6	3,067.6	3,337.0	3,706.8	4,089.3	4,279.3

ที่มา : ผลิตภัณฑ์จังหวัด ฉบับปี 2526 และปี 2524 กองบัญชาการประชาชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 6.2 แสดงสัดส่วนของผลผลิตอุตสาหกรรมภาคตะวันออก

หน่วย เป็นร้อยละ

จังหวัด	สัดส่วน เป็นร้อยละของผลผลิตอุตสาหกรรม						
	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525
ชลบุรี	86.1	85.5	85.2	85.0	87.0	87.5	87.2
ระยอง	3.8	4.0	4.0	3.8	2.7	3.0	3.6
ฉะเชิงเทรา	2.8	2.7	3.0	2.9	2.3	2.7	2.0
จันทบุรี	1.8	2.3	1.7	1.8	1.2	1.1	1.5
ปราจีนบุรี	3.1	3.2	3.9	4.3	4.8	3.8	3.5
นครนายก	1.3	1.3	0.9	0.9	0.9	0.8	0.9
ตราด	1.1	1.0	1.3	1.3	1.1	1.1	1.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ตารางที่ 6.1

เกษตรกรรม ซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุดของจังหวัดระยอง มีสัดส่วนการผลิตลดลงเรื่อย ๆ จากร้อยละ 59.6 ในปี 2519 เหลือเพียงร้อยละ 48.3 ในปี 2525

เมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มของการผลิตในสาขาต่าง ๆ (ตารางที่ 6.3) พบว่า อัตราการเพิ่มของสาขาอุตสาหกรรม ช่วงปี 2519-2523 โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.9 ค่อบปี แต่หลังจากนั้นคือ ช่วงปี 2524-2525 สาขาอุตสาหกรรมมีความสำคัญมากขึ้นคือ มีอัตราการเพิ่มสูงถึงร้อยละ 27.5 ค่อบปี สาเหตุสำคัญเพราะว่าตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมา นับเป็นยุคเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมยุคใหม่ ตามนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ พชอ. ของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้เริ่มมีการนำเอาก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่จังหวัดระยอง เพื่อใช้ในกิจการต่าง ๆ และเมื่อเทียบกับสาขาเกษตรกรรมซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญสูงสุดพบว่า อัตราการเพิ่มของสาขาอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่สาขาเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงทั้งสองช่วงปี

ส่วนสาขาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาอุตสาหกรรม ได้แก่ สาขาเหมืองแร่ และย่อยหินนั้น มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนมาก คือ ในช่วงปี 2524-2525 มีอัตราการเพิ่มกว่าเท่าตัว คือ ร้อยละ 119.2 สาเหตุสำคัญเนื่องจากได้เริ่มมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหลักหลายแห่ง และที่สำคัญคือ ได้นับรวมเอามูลค่าก๊าซธรรมชาติ เข้าไว้ในหมวดนี้ด้วย นอกจากนี้ ยังมีสาขาการคมนาคมขนส่ง การธนาคารและประกันภัย และสาขาการไฟฟ้าและประปา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาขาอุตสาหกรรม ต่างก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะสาขาการคมนาคมขนส่ง ในช่วงปี 2524-2525 มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 58.9 สาเหตุสำคัญก็ไดแก่ การมีกิจกรรมเกี่ยวกับการก่อสร้าง และกิจกรรมด้านธุรกิจการเงิน เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลในเขตจังหวัดระยอง และพื้นที่ พชอ. และชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น จากการพิจารณาดังกล่าวอาจให้ข้อสรุปได้ว่า แม้ว่าการผลิตของจังหวัดระยองยังขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมอยู่มาก เมื่อมองในแง่ปริมาณและมูลค่าการผลิต แต่เมื่อมองไปในอนาคตอย่างรอบด้าน จะพบว่าสาขาที่นับวันแต่จะเติบโตมากขึ้นนั้น ได้แก่ อุตสาหกรรม ในขณะที่เกษตรกรรมจะลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ เพราะเมื่ออุตสาหกรรมขยายตัว แรงงานเกษตรกรรมจะโยกย้ายมายังสาขาอุตสาหกรรมมากขึ้น การผลิตสาขาเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มไม่ได้อยู่แล้ว จะอ่อนด้อยมากขึ้นเป็นทวีคูณ และในที่สุดสาขาอุตสาหกรรมจะเติบโตขึ้นมาเทียบกับสาขาเกษตรกรรมได้

ตาราง 6.3 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง (ราคาคงที่ ปี 2515)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	อัตราเพิ่ม 2519-23 (%)	อัตราเพิ่ม 2524-25 (%)	อัตราเพิ่ม 2519-25 (%)
เกษตรกรรม	1,502.2	1,581.7	1,563.9	1,186.5	1,164.2	1,594.7	1,559.2	- 6.2	- 2.2	0.6
กลุ่กรรม	1,200.2	1,174.8	1,188.1	839.3	949.3	1,283.7	1,234.1	- 5.7	- 3.9	0.5
ปศุสัตว์	59.9	68.7	68.5	70.4	43.4	67.7	72.4	- 7.7	6.9	3.3
ประมง	230.8	336.5	304.1	233.4	170.4	224.5	239.8	- 7.3	6.8	0.6
ป่าไม้	11.5	1.7	3.2	43.4	1.1	18.8	12.9	-44.4	-31.4	1.9
เหมืองแร่และย่อยหิน	18.2	31.8	45.8	54.6	61.4	89.4	196.0	35.5	119.2	48.6
อุตสาหกรรม	103.4	123.3	122.9	128.1	99.7	121.1	154.4	- 0.9	27.5	6.9
การก่อสร้าง	46.0	81.8	142.0	48.6	52.1	65.3	66.7	3.2	2.1	6.4
ไฟฟ้าและประปา	14.8	19.2	20.0	20.5	24.3	36.9	39.3	13.2	6.5	17.9
คมนาคมขนส่ง	53.3	40.8	35.3	36.0	57.6	113.6	180.5	2.0	58.9	22.5
การค้าส่งและค้าปลีก	575.2	611.4	527.9	484.6	462.5	629.6	671.0	- 5.3	6.6	2.6
การธนาคารและประกันภัย	32.3	47.4	60.4	63.7	66.5	74.1	28.1	19.8	18.9	18.2
ที่อยู่อาศัย	18.8	18.8	19.9	23.5	24.0	27.1	29.1	6.3	7.4	7.5
การบริหารและป้องกันประเทศ	52.0	54.8	60.5	68.6	73.1	77.6	75.0	8.9	- 3.4	6.3
การบริการ	102.5	122.9	145.7	166.6	188.8	207.1	166.0	16.5	-19.8	8.4
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง	2,518.7	2,733.9	2,744.3	2,281.3	2,274.2	3,036.5	3,225.3	- 2.5	6.2	4.2

ตาราง 6.4 สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดระยอง (ร้อยละ)

สาขาการผลิต	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	อัตราการเพิ่ม (%)
เกษตรกรรม	59.6	57.8	57.0	52.0	51.2	52.5	48.9	0.6
กลีกรวม	47.7	42.9	43.3	36.8	41.8	42.2	38.3	0.5
ปศุสัตว์	2.4	2.5	2.5	3.1	1.9	2.2	2.2	3.3
ประมง	9.2	12.3	11.1	10.2	7.5	7.4	7.4	0.6
ป่าไม้	0.5	0.06	0.1	1.9	0.05	6.2	0.4	1.9
เหมืองแร่และย่อยหิน	0.7	1.2	1.7	2.4	2.7	2.9	6.1	48.6
อุตสาหกรรม	4.1	4.5	4.5	5.6	4.4	4.0	4.8	6.9
การก่อสร้าง	1.8	3.0	5.2	2.1	2.2	2.2	2.1	6.4
ไฟฟ้าและประปา	0.6	0.7	0.7	0.9	1.1	1.2	1.2	17.9
การขนส่งและค้าปลีก	22.8	22.4	19.2	21.3	20.4	20.7	20.8	2.6
การธนาคารและประกันภัย	1.3	1.7	2.2	2.8	2.9	2.5	2.7	18.2
ที่อยู่อาศัย	0.7	0.7	0.7	1.0	1.0	0.9	0.9	7.5
การบริหารและป้องกันประเทศ	2.1	2.0	2.2	3.0	3.2	2.6	2.3	6.3
การบริการ	4.1	4.5	5.3	7.3	8.3	6.8	5.2	8.4
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	4.2

ตารางที่ 6.5 จำนวนประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ จำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม

เปรียบเทียบระดับประเทศ ภาคกลาง และจังหวัดระยอง

หน่วย : ร้อยละ

สาขาอุตสาหกรรม	ประเทศไทย		ภาคกลาง		ระยอง		หมายเหตุ
	2513	2523	2513	2523	2513	2523	
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
เกษตร ป่าไม้ ล่าสัตว์ และประมง	79.3	72.2	56.6	62.4	76.4	70.8	
การขุดแร่โลหะและอโลหะ	0.5	0.4	0.9	0.8	0.4	0.1	
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	4.1	5.6	9.5	9.0	4.5	5.8	
การก่อสร้าง ซ่อม และรีดถอนทำลาย	1.1	1.5	2.6	2.1	1.2	1.9	
การไฟฟ้า ก๊าซ ประปา และบริการสุขาภิบาล	0.1	0.3	0.4	0.3	0.1	0.1	
การพาณิชย์กรรม	5.1	6.9	10.1	8.4	6.0	8.4	
การขนส่ง คลังสินค้า และการคมนาคม	1.6	1.8	3.2	2.1	2.2	2.1	
การบริการ	7.1	8.0	14.4	9.1	7.9	6.3	
การธนาคาร สถาบันการเงินอื่น ๆ และการประกันภัย	0.2	0.5	0.4	0.3	0.1	0.3	
อุตสาหกรรมที่ไม่ระบุขีดเงิน หรือไม่ทราบ	0.9	2.8	1.9	5.3	1.2	4.2	

ที่มา : สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 และ 2523 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ค. ลักษณะการทำงานของแรงงานจังหวัดระยอง

ประชากรจังหวัดระยองอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ปี 2523 คิดเป็นจำนวนทั้งหมด 181,351 คน ในจำนวนนี้ ทำงานด้านเกี่ยวกับการเกษตรร้อยละ 70.8 ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมร้อยละ 5.8 ด้านพาณิชยกรรมร้อยละ 8.4 และด้านบริการร้อยละ 6.3 จะเห็นได้ว่าแรงงานที่ทำงานด้านอุตสาหกรรมเมื่อเทียบกับการทำงานสาขาอื่นแล้ว ก็กล่าวได้ว่ายังไม่สูงนัก และเมื่อเทียบกับแรงงานที่ทำงานด้านอุตสาหกรรมของภาคกลางแล้ว ยังต่ำกว่าภาคกลางอยู่มาก กล่าวคือ แรงงานที่ทำงานสาขาอุตสาหกรรมของภาคกลางในปี 2523 คิดได้เป็นร้อยละ 9.0 ของแรงงานที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจของทั้งภาค อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการทำงานของแรงงานด้านอุตสาหกรรมจังหวัดระยองในปี 2523 เมื่อเทียบกับระดับประเทศก็อยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน คือ ระดับประเทศสัดส่วนการทำงานของด้านอุตสาหกรรมเป็นร้อยละ 5.6 เทียบกับร้อยละ 5.8 ของจังหวัดระยองก็นับว่าใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 6.5)

ง. ประสิทธิภาพการทำงานสาขาอุตสาหกรรมของประชากรวัยแรงงานจังหวัดระยอง

ผลผลิตสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยอง ในปี 2523 ต่อจำนวนแรงงานเชิงเศรษฐกิจเท่ากับ 9,453 บาท ต่ำกว่าอัตราดังกล่าวในระดับประเทศซึ่งเป็นจำนวน 46,298 บาทต่อคน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ประสิทธิภาพของแรงงานสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยองเป็นเพียงร้อยละ 20.4 ของระดับประเทศ และเป็นการสอดคล้องกับผลการสอบถามเจ้าของโรงงานส่วนใหญ่ยอมรับว่า โรงงานของเขาผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต ส่วนการผลิตสาขาอื่น ประสิทธิภาพแรงงานของจังหวัดระยองมีค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับระดับประเทศ คือสาขาเกษตรกรรมมีประสิทธิภาพของแรงงานเท่ากับ 9,061 บาทต่อคน เทียบกับระดับประเทศ 4,327 บาทต่อคน หรือสาขาพาณิชยกรรมมีประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานเท่ากับ 30,401 บาทต่อคน เทียบกับระดับประเทศ 30,228 บาทต่อคน หรือสาขาการบริการจังหวัดระยองมีประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานเท่ากับ 16,577 บาทต่อคน เทียบกับระดับประเทศ 16,578 บาทต่อคน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาในแง่ประสิทธิภาพการผลิตของแรงงาน การผลิตสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยองยังอยู่ในระดับต่ำ หรือระดับเริ่มต้นเท่านั้น (ตาราง 6.6)

ตารางที่ 6.6 ประสิทธิภาพแรงงานในสาขาการผลิตสำคัญ ๆ ของจังหวัด และประเทศไทย ปี 2523

สาขาการผลิต	ประเทศไทย			จังหวัดระยอง		
	ผลผลิต (ล้านบาท)	แรงงานเชิง เศรษฐกิจ (คน)	ประสิทธิภาพ (บาท)	ผลผลิต (ล้านบาท)	แรงงานเชิง เศรษฐกิจ (คน)	ประสิทธิภาพ (บาท)
เกษตรกรรม	72,784	16,820,569	4,327	1,164	128,463	9,061
เหมืองแร่ และขุดหิน	4,780	94,196	50,745	61	229	266,376
อุตสาหกรรม	60,597	1,308,461	46,298	100	10,579	9,453
พาณิชย์กรรม (การค้าส่งและค้าปลีก)	48,227	1,595,425	30,228	463	15,230	30,401
การคมนาคมขนส่ง	18,811	416,148	45,203	58	3,729	15,554
การบริการ	31,173	1,880,412	16,578	189	11,401	16,577
รวม						

หมายเหตุ 1. ผลผลิตคิดตามราคาคงที่ ปี 2515

2. แรงงานเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ที่มา : รายได้ประชาชาติประเทศไทย และสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523

จ. สรุปภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ไม่ว่าจะมองในแง่การมีส่วนร่วมของอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจของจังหวัด หรือ ร้อยละของกำลังแรงงานในวัยทำงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาอุตสาหกรรม หรือประสิทธิภาพของ แรงงานในการผลิตสาขาอุตสาหกรรม หอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดระยอง เท่าที่ผ่านมา ยังอยู่ในระดับที่ไม่สำคัญมากนัก ทั้งนี้ เพราะว่าอุตสาหกรรมเท่าที่เกิดขึ้นแล้วในพื้นที่ จังหวัดระยอง เกือบทั้งหมด เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้ประกอบการ ในท้องถิ่นใช้ทุนดำเนินการไม่มากนัก ระดับเทคโนโลยีและการจัดการอยู่ในระดับต่ำ หรืออาจ กล่าวได้ว่าเป็นยุค "อุตสาหกรรมดั้งเดิม"

แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่เน้นที่จังหวัดระยอง (ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 5) คาดว่าในอนาคตอันใกล้นี้ อุตสาหกรรมจังหวัดระยองจะก้าวเข้าสู่ยุค "อุตสาหกรรมใหม่" ที่อาจต้องมีผู้ประกอบการ เป็น นักลงทุนจากที่อื่น ใช้ทุนดำเนินการและระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น

โครงสร้างและรูปแบบที่ตั้งอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ก. จำนวนและที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

เมื่อสิ้นปี 2525 จังหวัดระยองมีโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งสิ้น 722 โรง ตั้งอยู่ ในเขตอำเภอเมืองระยองจำนวน 337 โรง (ร้อยละ 46.7) ในเขตอำเภอแกลงจำนวน 247 โรง (ร้อยละ 34.2) ในเขตอำเภอบ้านค่ายจำนวน 107 โรง (ร้อยละ 14.8) ในเขตอำเภอปลวกแดง จำนวน 3 โรง (ร้อยละ 0.4) ในเขตอำเภอบ้านฉางจำนวน 24 โรง (ร้อยละ 3.3) และในเขต กิ่งอำเภอรังจันทร์ 4 โรง (ร้อยละ 0.6) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเขตจังหวัดระยอง พื้นที่อำเภอเมือง ระยอง เป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอแกลงและอำเภอบ้านฉาง ส่วนอำเภอปลวกแดงและกิ่งอำเภอรังจันทร์มีความสำคัญน้อย เมื่อเทียบกับอำเภออื่น ๆ (ตารางที่ 6-8)

ข. โครงสร้างประเภทอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ตามมาตรฐานกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สามารถจัดแบ่ง อุตสาหกรรมได้ 9 หมวด คือ หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ หมวดสิ่งทอเครื่องแต่งกาย

ตาราง 6.7 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ปี 2520

แยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	เขตพื้นที่อำเภอ						รวม	ร้อยละ
	เมืองระยอง	แกลง	บ้านค่าย	ปลวกแดง	บ้านฉาง	วังจันทร์		
1. อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	102	66	23	1	11	-	203	59.6
2. สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องหนัง	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	14	13	1	-	1	-	29	8.5
4. กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	-	1	-	-	-	-	1	0.3
5. ส่วนประกอบทางเคมี ปิโตรเลียม ยางและพลาสติก	1	-	-	-	-	-	1	0.3
6. อโลหะผลิตภัณฑ์แร่ อโลหะ และวัสดุก่อสร้าง	5	3	-	-	-	-	9	2.6
7. โลหะขั้นพื้นฐาน	-	-	-	-	-	-	-	-
8. ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์	8	9	-	-	-	-	17	5.0
9. โรงสีข้าว	23	32	23	1	-	2	81	23.7
10. อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	153	124	47	2	13	2	341	100.0
ร้อยละ	44.8	36.4	13.8	0.6	3.8	0.6	100	

ตาราง 6.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ปี 2525

แยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	เขตพื้นที่อำเภอ						รวม	ร้อยละ
	เมืองระยอง	แกลง	บ้านค่าย	ปลวกแดง	บ้านฉาง	วังจันทร์		
1. อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	208	113	50	2	20	1	394	54.5
2. สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องหนัง	-	-	1	-	-	-	1	0.1
3. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	23	30	3	-	2	-	58	8.0
4. กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	-	1	-	-	-	-	1	0.1
5. ส่วนประกอบทางเคมี ปิโตรเลียม ยางและพลาสติก	9	2	-	-	-	-	11	1.7
6. อโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่อโลหะ และวัสดุก่อสร้าง	10	11	1	-	1	-	23	3.2
7. โลหะขั้นพื้นฐาน	1	-	-	-	-	-	1	0.1
8. ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์	37	24	3	-	1	-	65	9.0
9. โรงสีข้าว	39	66	49	1	-	3	158	21.9
10. อื่น ๆ	10	-	-	-	-	-	10	1.4
รวม	337	247	107	3	24	4	722	100.0
ร้อยละ	46.7	34.2	14.8	0.4	3.3	0.6	100	

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง พ.ศ. 2522

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

เครื่องประดับและเครื่องหนัง หมวกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ หมวกกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ หมวกส่วนประกอบทางเคมีปิโตรเลียม ยางและพลาสติก หมวกอลูมิเนียม ผลิตภัณฑ์แร่โลหะและวัสดุก่อสร้าง หมวกโลหะขั้นพื้นฐาน หมวกผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ และหมวกอื่น ๆ แต่เพื่อให้การศึกษานี้สมบูรณ์และสอดคล้องกับข้อเท็จจริง ผู้ศึกษาจึงได้แยกหมวด โรงสีข้าวออกจากหมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ มาตั้งเป็นหมวดใหม่อีกหมวดหนึ่ง เมื่อรวม เม็ดเสร็จแล้วจึงเป็นหมวดอุตสาหกรรมทั้งหมด 10 หมวด

ในปี 2525 โรงงานอุตสาหกรรมที่มีมากที่สุดของจังหวัดระยอง คือ หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ จำนวน 394 โรง (ร้อยละ 54.5) รองลงมาเป็นหมวดโรงสีข้าว จำนวน 158 โรง (ร้อยละ 21.9) หมวดผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ จำนวน 65 โรง (ร้อยละ 9.0) และหมวกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ จำนวน 58 โรง (ร้อยละ 8.0) ส่วนประเภท ที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ หมวดสิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องหนัง หมวกกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ และหมวกโลหะขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหมวดละเพียง 1 โรงเท่านั้น (ร้อยละ 0.1) (ตารางที่ 6.8)

และเมื่อพิจารณาอุตสาหกรรม หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ ในรายละเอียด ปรากฏว่าทั้งหมดเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม เล็กน้อย อุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมทำมันเส้น มันเม็ด คิดได้ร้อยละ 76.9 รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมทำกะปิ น้ำปลา ร้อยละ 5.3 และอุตสาหกรรมทำแป้งมันสำปะหลัง ร้อยละ 4.3 ส่วนที่เหลือเป็นอุตสาหกรรมอื่น ๆ

อุตสาหกรรมหมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ มีตลาดทั้ง 3 ระดับ คือ ตลาดท้องถิ่น ตลาดต่างจังหวัด และตลาดต่างประเทศ อุตสาหกรรมที่มีตลาดต่างจังหวัดจะมีลักษณะเป็น อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบที่มี เฉพาะตัวในท้องถิ่น เช่น กะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง ฯลฯ ส่วนอุตสาหกรรม ที่มีตลาดต่างประเทศจะใช้วัตถุดิบที่ท้องถิ่นมีความได้เปรียบในแง่การผลิต (ตาราง 6.9)

ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดคือ หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ มีแหล่งที่ตั้งในเขตอำเภอเมืองระยองมากที่สุด จำนวน 208 โรง รองลงมาตั้งอยู่ในเขตอำเภอแกลง บ้านค้อ และบ้านฉาง ซึ่งมีจำนวน 113, 50 และ 20 โรงตามลำดับ ส่วนในเขตกิ่งอำเภอวังจันทร์ มีโรงงานประเภทนี้น้อยที่สุดคือเพียง 1 โรงเท่านั้น (ตารางที่ 6.8) และเมื่อพิจารณาในราย

ตาราง 6.9 รายละเอียดชนิดอุตสาหกรรมหมวดอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ จังหวัดระยอง ปี 2525

ชนิดอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงานในเขตอำเภอ							ลักษณะตลาด ของสินค้า
	เมือง ระยอง	แกลง	บ้าน ค่าย	ปลวก แดง	บ้าน ฉาง	กิ่งวัง จันทร์	รวม	
กระทะเพาะเปลือกถั่วลิสง	2	2	-	-	-	-	4	ส่งออก
ทำไอศกรีม	-	1	1	-	-	-	2	ท้องถิ่น
ผลิตสัปรดกระป๋อง	-	-	1	-	-	-	1	ส่งออก
อบกึ่งแห้ง	2	-	-	-	-	-	2	ต่างจังหวัด
ทำปลาหมึกแห้ง	2	-	-	-	-	-	2	ต่างจังหวัด
ทำน้ำมันพืช	3	1	-	-	-	-	4	ส่งออก
ทำแป้งข้าวเหนียวข้าวเจ้า	1	-	-	-	-	-	1	ท้องถิ่น
ทำแป้งมันสัมปะหลัง	9	3	2	-	3	-	17	ส่งออก
อัดเม็ดยางพารา	1	-	-	-	-	-	1	ส่งออก
ทำมันเม็ด	30	5	2	-	2	-	39	ส่งออก
ทำมันเส้น	120	87	42	1	13	1	264	ส่งออก
ทำขนมปัง ขนมเค็ก	2	1	-	-	-	-	3	ท้องถิ่น
ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว	2	5	-	-	-	-	7	ท้องถิ่น
ทำน้ำตาลทราย ข้าวเหนียวแดง	-	-	1	1	1	-	3	ส่งออก
กอละแม ทอฟฟี่	-	2	-	-	-	-	2	ท้องถิ่น
น้ำปลา กะปิ	19	2	-	-	-	-	21	ต่างจังหวัด
ทำน้ำหวาน น้ำส้ม	2	-	-	-	-	-	2	ท้องถิ่น
ทำน้ำแข็ง	6	2	1	-	1	-	10	ท้องถิ่น
ทำน้ำแข็งหลอด	3	-	-	-	-	-	3	ท้องถิ่น
ทำปลาป่น อาหารสัตว์	4	2	-	-	-	-	6	ส่งออก
รวม	208	113	50	2	20	1	394	-

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง พ.ศ. 2525

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ละเอียดย ปรากฏว่าในหมวดนี้โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดคือกิจการทำมันเส้น ซึ่งมีจำนวนถึง 264 โรง และมีมากกว่าโรงงานที่มีความสำคัญรองลงมาคือโรงงานทำมันเม็ด และโรงงานทำน้ำปลา ทำกะปิถึง 7 และ 13 เท่าตัวตามลำดับ (ตาราง 6.10)

ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญรองลงมาคือ หมวดโรงสีข้าว มีแหล่งที่ตั้งในเขตอำเภอแกลงมากที่สุดจำนวน 66 โรง รองลงมาตั้งอยู่ในเขตอำเภอบ้านค่ายจำนวน 49 โรง และตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองระยองจำนวน 39 โรง ส่วนในเขตกิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอปลวกแดง และอำเภอบ้านฉางมีอยู่น้อยมากเพียงจำนวน 3, 1 และไม่มีเลยตามลำดับ (ตารางที่ 6.8)

ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญเป็นอันดับสามคือ ประเภทผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ มีแหล่งที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองระยองมากที่สุดจำนวน 37 โรง รองลงมาตั้งอยู่ในเขตอำเภอแกลง และอำเภอบ้านฉาง ซึ่งมีจำนวน 24 และ 3 โรงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามตารางที่ 6.9 พบว่า ในหมวดนี้มีโรงงานประเภทกลึง เชื่อมโลหะ และซ่อมเครื่องยนต์มากที่สุด จำนวน 46 โรง รองลงมาเป็นโรงงานประเภทซ่อมเรือ ต่อเรือ ประเภทซ่อมตัวถัง เคาะ ฟันสิบลยนต์ และประเภททำท่อไอเสียรถยนต์ ซึ่งแต่ละประเภทมีจำนวน 4-5 โรง

ค. ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ขนาดโรงงานอุตสาหกรรมสามารถพิจารณาได้ จำนวนกัวจ้างงานของแต่ละโรงงาน ซึ่งมีเกณฑ์การวัดแตกต่างกันไปในแต่ละแหล่ง เช่น ตามมาตรฐานของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ได้แบ่งขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเป็น 3 ขนาดตามจำนวนการจ้างงาน คือ 1) ขนาดเล็ก มีการจ้างงานน้อยกว่า 50 คน 2) ขนาดกลาง มีการจ้างงานตั้งแต่ 50-200 คน 3) ขนาดใหญ่ มีการจ้างงานตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป แต่ในการศึกษานี้ได้พิจารณาเห็นว่า เกณฑ์การวัดของกรมแรงงานค่อนข้างหยาบไป ไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของโรงงานในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่มีการจ้างงานตามที่รายงานต่อทางราชการน้อยกว่าความ

ตารางที่ 6.10 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยองอำเภอแยกตามชนิดของกิจการ ปี 2520 และ 2525

ประกอบกิจการ	เมืองระยอง		แกลง		บ้านค่าย		ปลวกแดง		บ้านฉาง		กิ่งวังจันทร์		รวม	
	2520	2525	2520	2525	2520	2525	2520	2525	2520	2525	2520	2525	2520	2525
กระดาษเปลือกถั่วลิสง	1	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
โมบคยอชคิน	2	2	3	6	-	-	-	-	1	1	-	-	3	9
หักทราย บุคทราย	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
รบกทราย	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
ทำไอศกรีม	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2
ผลิตสีบะรคกระเบื้อง	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
ออยกึ่งแห้ง	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
ทำปลาหมึกแห้ง	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ทำน้ำมันพืช	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
ชีขาว	23	39	32	66	23	49	1	1	-	-	2	3	81	158
ทำแป้งข้าวเหนียว ข้าวเจ้า	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำแป้งมันสำปะหลัง	9	9	2	3	-	2	-	-	2	3	-	-	13	17
อัดเม็ดขางพารา	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
ทำมันเม็ด	14	30	3	5	-	2	-	-	1	2	-	-	18	39
ทำมันเส้น	67	120	52	87	23	42	-	1	6	13	-	1	148	264
ทำขนมปัง ขนมเค้ก	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
ทำเส้นกวยเตี๋ยว	1	2	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7
ทำน้ำตาลทราย	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	2	3
ทำข้าวเหนียวแดง ถาดตะกั่ว ทองฟู่	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ทำน้ำปลา ทำกะปิ	-	19	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
ทำน้ำหวาน น้ำส้มสายชู	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ทำน้ำแข็ง	3	6	2	2	-	1	-	-	1	1	-	-	6	10
ทำน้ำแข็งหลอด น้ำแข็งก้อนเล็ก	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ทำปลาป่น อาหารสัตว์	2	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6
สาวไหม กรอไหม	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
แปรรูปไม้	2	2	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-	6	7
ใส่ไม้ ทำวงกบ	3	5	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	6	8
ทำวงกบ ประธู หน้าค่าง	3	5	2	4	-	1	-	-	-	1	-	-	5	11
ทำสังไม้	6	10	2	13	-	1	-	-	-	-	-	-	8	24
ทำส่วนประกอบเฟอร์นิเจอร์	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
ทำไม้จิ้มฟัน ไม้เลี่ยมไอศกรีม	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำกรอบรูปไม้	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
ทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5
กิจการเกี่ยวกับการพิมพ์	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
ผลิตเม็ดพลาสติก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
หล่อคอกยางรถยนต์	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
รีดยาง รถม้วน อมยาง ขางเครพ และ	1	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8
บรรจุหน้ายางพารา	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำห้วยยางรีดของ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำอิฐก่อสร้าง	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต	3	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	3	11
ตัดสีเหล็กทำเครื่องมือเครื่องใช้	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ทำประตูหน้าต่างเหล็กกล้า	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ชุบโลหะ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
กลึง เชื่อมโลหะ และซ่อมรถยนต์	7	20	9	22	-	3	-	-	-	1	-	-	16	46
ทำหมอนแปดคอรี	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ซ่อมเรือคอเรือ	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ซ่อมตัวถัง เคาะ หนุนรถยนต์	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ทำท่อไอเสียรถยนต์	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
อัดผ้าเชวรค ตั้งศูนย์ ถ่วงล้อ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ผลิตกำซาอกซิเจน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
บรรจุกำซาอกซิเจน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ซ่อมสวมนประกอบรถยนต์	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
รวมทั้งหมด	153	337	124	247	47	107	2	3	13	24	2	4	341	72

หมายเหตุ : ชนิดโรงงานลำดับที่ 1-21 (เว้นหมวด 3 และ 9(1)) จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 1 คือ ประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 22-33 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 2 คือ ประเภทสิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องหนัง และเครื่องประดับ
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 34-37 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 3 คือ ประเภทไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 38-41 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 4 คือ ประเภทกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 42-53 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 5 คือ ประเภทส่วนประกอบทางเคมี ปิโตรเลียม ขาง และพลาสติก
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 3 และ 54-58 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 6 คือ ประเภทโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ และวัสดุก่อสร้าง
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 59-61 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 7 คือ ประเภทโลหะขั้นพื้นฐาน
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 62-80 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 8 คือ ประเภทผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 9(1) จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 9 คือ ประเภทโรงสีข้าว
 ชนิดโรงงานลำดับที่ 81-99 จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ 10 คือ ประเภทอื่น ๆ

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง พ.ศ. 2525
 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

เป็นจริง ดังนั้น ในการศึกษา^{1/} จะแบ่งขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเป็น 3 ขนาด ตามจำนวนการจ้างงาน^{1/} ดังนี้คือ

1. ขนาดเล็ก มีการจ้างงาน ตั้งแต่ 1 - 19 คน
2. ขนาดกลาง มีการจ้างงาน ตั้งแต่ 20-49 คน
3. ขนาดใหญ่ มีการจ้างงานเกินกว่า 50 คนขึ้นไป

จากตารางที่ 6.11 ซึ่งแสดงขนาดโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง จำแนกตามการจ้างงานปี 2525 พบว่า โรงงานเกือบทั้งหมดของจังหวัดระยองเป็นโรงงานขนาดเล็ก มีการจ้างงานน้อยกว่า 19 คน มีจำนวนถึง 676 โรงในจำนวนทั้งหมด 722 โรง หรือคิดได้ถึงร้อยละ 93.6 ส่วนโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่น้อยเพียงจำนวน 26 โรง และ 20 โรง คิดได้เพียงร้อยละ 3.6 และ 2.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรม ปรากฏว่าโรงงานประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบเป็นโรงงานขนาดเล็กถึง 367 โรง หรือร้อยละ 93.1 เป็นโรงงานขนาดกลาง 16 โรง หรือร้อยละ 4.1 และเป็นโรงงานขนาดใหญ่เพียง 11 โรงเท่านั้น คิดได้เพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น โรงงานประเภทสิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องหนัง มีเพียง 1 โรง เป็นโรงงานขนาดใหญ่ ประเภทไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ เป็นโรงงานขนาดเล็ก 50 โรง คิดเป็นร้อยละ 86.2 ขนาดกลาง 3 โรง หรือร้อยละ 5.2 และขนาดใหญ่ 5 โรง คิดเป็นร้อยละ 8.6 ประเภทส่วนประกอบทางเคมี ปิโตรเลียม ยาง และพลาสติก เป็นโรงงานขนาดเล็ก 3 โรง

^{1/} รายงานการศึกษาของธนาคารโลก เรื่อง Small Enterprise Development แต่งโดย John M. Page, Jr., และ William F. Steel ได้ใช้ขนาดการจ้างงานวัดขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเหมือนกัน โดยได้แบ่งเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก มีการจ้างงาน 10 - 29 คน ขนาดกลาง มีการจ้างงาน 30 - 49 คน และขนาดใหญ่ มีการจ้างงาน 30 - 49 คน (World Bank Technical Paper Number 26 หน้า 41)

ร้อยละ 27.3 ขนาดกลาง 5 โรง คิดเป็นร้อยละ 45.4 และขนาดใหญ่ 3 โรง คิดเป็นร้อยละ 27.3 ประเภทโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่โลหะและวัสดุก่อสร้าง เป็นโรงงานขนาดเล็ก 21 โรง ร้อยละ 91.3 และขนาดกลางเพียง 2 โรง คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนโรงงานประเภทอื่น ๆ นั้น เป็นโรงงานขนาดเล็กทั้งหมด (ตาราง 6.11)

ง. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ในจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 10 ประเภท โรงงานประเภทส่วนประกอบทางเคมี อิโตรเลียม ยาง และพลาสติก มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือเมื่อสิ้นปี 2520 มีโรงงานประเภทนี้เพียง 1 โรง เพิ่มขึ้นเป็น 11 โรง เมื่อสิ้นปี 2525 เพิ่มขึ้นถึง 11 เท่าตัว รองลงมา เป็นโรงงานประเภทผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ ซึ่งเพิ่มขึ้นมากเป็นอันดับสอง กล่าวคือเมื่อสิ้นปี 2520 มีโรงงานประเภทนี้อยู่เพียง 17 โรง เพิ่มขึ้นเป็น 65 โรง เมื่อสิ้นปี 2525 เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าตัว ส่วนอันดับสามได้แก่ โรงงานประเภทโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ และวัสดุก่อสร้าง กล่าวคือ เมื่อสิ้นปี 2520 มีโรงงานประเภทนี้อยู่เพียง 9 โรง ได้เพิ่มขึ้นเป็น 23 โรง เมื่อวันสิ้นปี 2525 เพิ่มขึ้นประมาณเกือบ 3 เท่าตัว ส่วนโรงงานประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ ประเภทไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และประเภทโรงสีข้าว มีการเพิ่มขึ้นในอัตราใกล้เคียงกัน คือประมาณ 2 เท่าตัว (ตารางที่ 6.12)

จ. สรุปลักษณะโครงสร้างและรูปแบบที่ตั้งอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

จากการศึกษาพบว่าโรงงานยังคงกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นเขตอำเภอกาญจนบุรีและบ้านฉาง โรงงานเกือบทั้งหมดร้อยละ 93.6 เป็นโรงงานขนาดเล็ก มีโรงงานขนาดกลางเพียงร้อยละ 3.6 และขนาดเล็กเพียงร้อยละ 2.8

ในจำนวนโรงงานทั้งหมดของจังหวัดระยองมีโรงงานประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบมากที่สุด รองลงมาเป็นโรงสีข้าว และโรงงานประเภทผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์

เราอาจสรุปเป็นการทั่วไปได้ว่า โรงงานในเขตจังหวัดระยองยังเป็นโรงงานขนาดเล็กให้ทุนประกอบการไม่มากนัก และส่วนใหญ่เป็นโรงงานประเภทอาหารและโรงสีข้าว และมีการขยายตัวไม่มากนัก

ตาราง 6.11 ขนาดโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง จำแนกตามขนาดการจ้างงาน ปี 2525

ประเภทโรงงาน	ขนาดเล็ก ^{1/}		ขนาดกลาง ^{2/}		ขนาดใหญ่ ^{3/}		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	367	93.1	16	4.1	11	2.8	394	100.0
2. สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องหนัง	-	-	-	-	1	100.0	1	100.0
3. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	50	86.2	3	5.2	5	8.6	58	100.0
4. กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	1	100.0	-	-	-	-	-	100.0
5. ส่วนประกอบทางเคมีปิโตรเลียม ยางและพลาสติก	3	27.3	5	45.4	3	27.3	11	100.0
6. อโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ และวัสดุก่อสร้าง	21	91.3	2	8.7	-	-	23	100.0
7. โลหะขั้นพื้นฐาน	1	100.0	-	-	-	-	1	100.0
8. ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์	65	100.0	-	-	-	-	65	100.0
9. โรงสีข้าว	158	100.0	-	-	-	-	158	100.0
10. อื่น ๆ	10	100.0	-	-	-	-	10	100.0
รวม	676	93.6	26	3.6	20	2.8	722	100.0

หมายเหตุ 1/ ขนาดเล็ก คือ โรงงานที่มีการจ้างงาน 1-19 คน

2/ ขนาดกลาง คือ โรงงานที่มีการจ้างงาน 20-49 คน

3/ ขนาดใหญ่ คือ โรงงานที่มีการจ้างงานมากกว่า 50 คนขึ้นไป

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ตาราง 6.12 การเปลี่ยนแปลงโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ประเภทอุตสาหกรรม	สิ้นปี 2520							สิ้นปี 2525							(2)
	เมืองระยอง	แกลง	บ้านค่าย	ปลวกแดง	บ้านฉาง	วังจันทร์	(1) รวม	เมืองระยอง	แกลง	บ้านค่าย	ปลวกแดง	บ้านฉาง	วังจันทร์	(2) รวม	(1)
1. อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	102	66	23	1	11	-	203	208	113	50	2	20	1	394	1.9
2. เครื่องแต่งกาย สิ่งทอ เครื่องประดับ และ เครื่องหนัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
3. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	14	13	1	-	1	-	29	23	30	3	-	2	-	58	2.0
4. กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
5. ส่วนประกอบทางเคมี ปิโตรเลียม ยางและพลาสติก	1	-	-	-	-	-	1	9	2	-	-	-	-	11	11.0
6. อโลหะ ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ และวัสดุก่อสร้าง	5	3	-	-	1	-	9	10	11	1	-	1	-	23	2.5
7. โลหะขั้นพื้นฐาน	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
8. ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์	8	9	-	-	-	-	17	37	24	3	-	1	-	65	3.8
9. โรงสีข้าว	23	32	23	1	-	2	81	89	66	49	1	-	3	158	1.9
10. อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	10	-

แนวโน้มนโยบายกระจายแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมไปยังพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (และจังหวัดระยอง)

ก. สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

จากผลการศึกษาของจาริต ดิงศภัทย์ (2526 : 39-54) เรื่องการขยับขยายอุตสาหกรรมจากบริเวณกรุงเทพมหานครไปสู่ภาคตะวันออก พบว่า พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเสียเปรียบกรุงเทพมหานครในหลายด้าน คือ เสียเปรียบด้านความสะดวกสบาย ด้านบริการสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะโทรศัพท์ และจากการสำรวจทัศนคติของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม โดยสมมุติว่า ยังไม่ได้ตั้งโรงงานของตนเองในภาคตะวันออก ปรากฏว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะไปประกอบกิจการในภาคตะวันออก เหตุผลที่อ้างถึงบ่อยที่สุดคือค่าขนส่งจะต้องแพงขึ้นกว่าที่จะตั้งโรงงานใน กทม. มีความกลัวว่ามีปัญหาด้านการติดต่อธุรกิจกับผู้ส่งวัตถุดิบ และผู้ซื้อสินค้าของโรงงาน กลัวปัญหาการขาดแคลนแรงงานมีฝีมือ ทั้งในส่วนที่ต้องใช้เพื่อการผลิตของโรงงานเอง และเพื่อซ่อมแซมดูแลอุปกรณ์การผลิตของโรงงานอีกทีหนึ่ง

ในท้ายที่สุดจาริต ดิงศภัทย์ ได้สรุปจากการวิเคราะห์และทัศนคติของผู้ประกอบการว่าการจะให้เห็นภาคตะวันออกเจริญเติบโตในด้านอุตสาหกรรม ตามความหวังของรัฐบาลนั้น เป็นเรื่องที่ต้องทุ่มเทความสามารถของรัฐบาลเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามจาริต ดิงศภัทย์ ได้ให้ความเห็นว่าภาคตะวันออกมีช่องทางที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมได้ แต่ต้องเป็นกิจการที่มีอิสระพอสมควร เพื่อลดความจำเป็นที่จะต้องติดต่อทางด้านวัตถุดิบและด้านการตลาด ซึ่งความอิสระอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

- อิสระด้านวัตถุดิบ อาจอาศัยวัตถุดิบจากในท้องถิ่นเป็นหลัก หรืออาศัยตัวแทนจัดหาวัตถุดิบจากใน กทม. หรือไม่ก็ต้องเป็นโรงงานที่สามารถสำรองวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตได้
- อิสระด้านการตลาด อาจใช้ตลาดในท้องถิ่นเป็นที่ขายสินค้า หรือไม่ก็ต้องเป็นโรงงานที่ผลิตสินค้ามีลักษณะมาตรฐาน ซึ่งไม่จำเป็นต้องพบปะผู้ซื้อเป็นการส่วนตัว
- อิสระในการจัดการ คือผู้ประกอบการสามารถที่จะตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอก

จากลักษณะ 3 ประการดังกล่าว จาริต ดิงศภัทย์ ได้เสนอว่ากิจการที่มีช่องทางดำเนินการในภาคตะวันออกได้สำเร็จ ต้องเป็นกิจการที่มีขนาดใหญ่พอสมควร มีการผลิตสินค้า

มาตรฐาน หรือไม่สลับซับซ้อนในการใช้วัตถุดิบมากนัก หรือหามาได้โดยง่าย และมีการตลาดที่ง่าย

ข. สภาพที่ควรจะเป็นตามนโยบาย

วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมทุกฉบับคือการกระจายอุตสาหกรรมออกจาก กทม. ไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 5 ได้ระบุความต้องการที่จะกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคไว้อย่างชัดเจน

ถ้าพิจารณาความต้องการของภาครัฐบาลที่แสดงอย่างเด่นชัด โดยทางนโยบายและมาตรการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่ พชอ. คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เราก็พิจารณาได้ว่าแนวโน้มการกระจายอุตสาหกรรมไปยังพื้นที่ พชอ. มีอยู่สูงมาก โดยเฉพาะรัฐบาลได้พยายามที่จะสร้างปัจจัยพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้านต่าง ๆ และอุตสาหกรรมพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะการนำก๊าซธรรมชาติมาขึ้นฝั่งที่ระยอง และสร้างโรงงานแยกก๊าซขึ้น เพื่อแยกก๊าซธรรมชาติให้เป็นก๊าซชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับจะใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีอื่น ๆ เช่น โพลีเอทิลีน ฯลฯ และเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ย เคมีอีกด้วย

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ทำเลที่ตั้งของพื้นที่ พชอ. เอง ก็มีศักยภาพที่จะเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี คือมีก๊าซสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม มีภูมิประเทศที่ดีสำหรับการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลก็ได้ตัดสินใจที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึกแล้ว มีที่ดินติดทะเลขนาดใหญ่พอเพียงที่จะขยายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ในอนาคต มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอและสามารถควบคุมสภาวะแวดล้อมได้ นอกจากนี้ ปัจจุบันมีโครงสร้างพื้นฐานหลักค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้วทั้งระบบถนน ระบบไฟฟ้า มีท่าเรือพาณิชย์สดเทียบ และสนามบินอุตะเขาที่สามารถใช้งานได้ทันที อันที่จะช่วยสนับสนุนขนส่งวัสดุอุปกรณ์ ในช่วงระหว่างก่อสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย และที่สำคัญคือ พื้นที่ พชอ. ตั้งอยู่ไม่ไกลจาก กทม. มากนัก จนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะแรก รวมทั้งพัฒนาระบบสื่อสารได้ง่าย

ค. สรุปแนวโน้มที่เป็นไปได้

สิ่งที่ผู้ลงทุนให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การผลิตสินค้าที่ใช้ต้นทุนที่ต่ำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ การที่ผู้ลงทุนจะตัดสินใจว่าจะลงทุนในพื้นที่ พขอ. หรือพื้นที่ กทม. ก็ขึ้นอยู่กับว่าลงทุนในพื้นที่ไหน มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริบูรณ์ ผลของการศึกษาของจาริต ดิงศภักดิ์ นั้น ได้ทำการศึกษาข้อมูลเมื่อปี 2524 ซึ่งขณะนั้น โครงการพัฒนาพื้นที่ พขอ. เป็นเพียงแนวความคิด ยังไม่มีโครงการใดได้ดำเนินการสำเร็จ ค่าตอบของผู้ลงทุนจึงออกมาในแง่ที่ว่าไม่แน่ใจว่าการลงทุนในพื้นที่ พขอ. จะเหมาะสม อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปจนกระทั่งบัดนี้ (ปี 2528) การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาพื้นที่ พขอ. ของรัฐบาลได้เป็นรูปร่างที่เด่นชัดมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และอุตสาหกรรมหลัก เช่น โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติ โรงงานปุ๋ย โรงงานปิโตรเคมี ฯลฯ เริ่มทยอยสำเร็จไปทีละโครงการ และในอนาคตข้างหน้า 5-10 ปี แผนงานต่าง ๆ ของฝ่ายรัฐบาลจะสำเร็จบริบูรณ์ แม้ว่าจะล่าช้าไปบ้าง เพราะปัญหาด้านการคลังของประเทศ แต่ด้วยความมุ่งมั่นของรัฐบาล โครงการพัฒนาพื้นที่ พขอ. ก็จะสามารถสำเร็จลงได้ ดังจะเห็นความตั้งใจของรัฐบาลได้ว่า ได้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2528 จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ขึ้นเป็นหน่วยงานประสานงานการพัฒนาพื้นที่นี้โดยเฉพาะ เมื่อแผนงานและโครงการฝ่ายรัฐบาลเสร็จเรียบร้อยใน 5-10 ปีข้างหน้า ประกอบกับรัฐบาลกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อชักจูงผู้ลงทุน เช่น ให้สิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ การกำหนดให้เขตพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน ฯลฯ ก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตของผู้ลงทุนในเขตนี้ต่ำลง พอที่จะแข่งขันกับพื้นที่ กทม. ได้ ดังนั้น แนวโน้มของผู้ประกอบการที่เป็นนักลงทุนใหม่ ๆ มีโอกาสที่จะลงทุนในพื้นที่ พขอ. มากขึ้นเป็นแน่ โดยเฉพาะถ้ารัฐบาลกำหนดเงื่อนไขจำกัดการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ตั้งบริเวณ กทม. และจังหวัดใกล้เคียง และดำเนินการให้เห็นผลอย่างจริงจังพร้อมกันไปด้วย ส่วนอุตสาหกรรมที่ตั้งโรงงานในเขต กทม. และจังหวัดใกล้เคียงอยู่แล้ว การที่จะย้ายโรงงานไปตั้งในเขตพื้นที่ พขอ. ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง ฉะนั้น ถ้าหากรัฐบาลให้เงินชดเชยบางส่วนก็มีทางเป็นไปได้ว่าอาจจะขยับขยายมาตั้งโรงงานในเขต พขอ.

ในส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศนั้น มีโอกาสที่จะมาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขต พขอ. มาก ทั้งนี้ ก็ด้วยการพิจารณาสภาพการณ์ว่า ภาวะเศรษฐกิจโลกในระยะ 10-30 ปีข้างหน้า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าภูมิภาคอื่นของโลก ที่

เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่า ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ลาตินอเมริกาต่างก็ประสบปัญหาหนี้สินต่างประเทศสูง ทำให้การลงทุนก้าวไปสู่แนวโน้มที่หดตัว ส่วนในตะวันออกกลาง เนื่องจากราคาน้ำมันมีแนวโน้มต่ำลงทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคนี้อยู่ในภาวะซบเซาลงจากเดิม การลงทุนจะไหลเทมาทางภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมากขึ้น ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคแถบนี้ จะได้รับผลพวงนี้ไปด้วย ทั้งนี้ โดยพิจารณาอย่างกว้าง ๆ ว่าตัวชี้หลัก ๆ ของการลงทุนในประเทศไทยประการแรก บรรยากาศด้านการเมืองของประเทศจะมีขึ้นตามลำดับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย ๆ จะมีน้อยลง ประเทศจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประการที่สองนโยบายทางด้านเศรษฐกิจจะมีความต่อเนื่องมากขึ้น ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าได้มีนิคมอุตสาหกรรมอันดี คือในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งได้กำหนดแนวทางเสร็จแล้ว ก็ได้เดินตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 5 ที่กำลังจะสิ้นสุดในปี 2529 โดยเฉพาะในเรื่องนี้ได้ดำเนินการมาแล้ว ประการที่สาม ปริมาณประชากรในอนาคตจะมีมากพอที่จะเป็นตลาดภายในประเทศ และหากรวมประเทศข้างเคียงเข้าด้วยกันจะมีจำนวนประชากรกว่า 100 ล้านคน ประการที่สี่ ประเทศไทยยังมีทรัพยากรอยู่มากมายมหาศาล เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แหล่งน้ำ พลังงาน และแร่ธาตุต่าง ๆ และประการสุดท้าย คือ แรงงานไทยมีฝีมือและค่าจ้างแรงงานถูกเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักลงทุนต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นว่าในแง่ผู้ลงทุนภายในประเทศจะเริ่มสนใจที่จะลงทุนในพื้นที่ พชอ. เมื่อโครงการต่าง ๆ ของฝ่ายรัฐบาลเสร็จสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะนักลงทุนในประเทศส่วนใหญ่ยังมีทุนน้อย จะลงทุนต่อเมื่อมีความมั่นใจสูง ส่วนนักลงทุนจากต่างประเทศจะมีมากขึ้นในระยะยาว 10-30 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย